

Article Info	RESEARCH ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	 KENT AKADEMİSİ How to Cite
Title of Article	Design Practice on an Archeological Site, Antakya Cable Car Project	
Corresponding Author	M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, ebruerdonmez@yahoo.com	
Submission Date Admission Date	14/11/2019 / 10/12/2019	
Author / Authors	M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER Burak HAZNEDAR ORCID: 0000-0001-8779-6037 ORCID: 0000-0002-8048-2868	
How to Cite	ERDÖNMEZ DİNÇER, M.E., HAZNEDAR, B., (2019). Arkeolojik Alanda Tasarım Pratiği, Antakya Teleferik Örneği , Kent Akademisi, Volume, 12 (40), Issue 4, Pages, 792-801	

Arkeolojik Alanda Tasarım Pratiği, Antakya Teleferik Örneği

M. Ebru ERDÖNMEZ DİNÇER ¹
Burak HAZNEDAR ²

ABSTRACT:

This study examines the conservation of the remains of the archaeological excavations carried out at the area where the cable car station will be located in the İplik Pazarı neighborhood in Antakya city, Hatay province. The study aims to determine the principle approach for the conservation of the ruins, mainly the Three Panel Figured Mosaic, and the interventions to be performed at the area for the cable car station.

As the results obtained, the cable car station, its construction and foundation over the ruins formed with the intervention approach and methods for the conservation of the ruins at the area, together with the requirements of today's physical conditions and necessities as an urban area at the core of the Antakya city.

KEYWORDS: Architectural Design on Archeological Site, Preservation, Restoration, Cable Car

ÖZ:

Çalışma, Hatay İli, 4. Mıntıka İplik Pazarı mevkiindeki, teleferik hattı başlangıç istasyonunun konumlanacağı alanda, uzmanlar denetiminde gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda ortaya çıkan kalıntıların koruma açısından değerlendirilmesini ve teleferik istasyonu yeni yapısının yerleşimine yönelik yapılacak koruma çalışmalarını irdelemektedir. Bu kapsamda çalışma; Üç Panolu Figürlü Mozaik başta olmak üzere alanda yer alan kalıntıların korunmasına yönelik alanda gerçekleştirilecek olan müdahalelerin ilkesel yaklaşımını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çalışmada, bugünkü fiziksel koşullarının gereklilikleri ile birlikte alandaki kalıntıların korunmasına yönelik olarak saptanmış olan müdahale biçimleri tanımlanmaya çalışılmış ve bu veriler ışığında alanda yer alacak olan teleferik alt istasyon yapısının alanla ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Arkeolojik Alanda Mimari Tasarım, Koruma, Restorasyon, Teleferik

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, ebruerdonmez@yahoo.com

² TEB Mimarlık ve İnşaat Taahhüt Limited Şirketi, burakhaznedar@gmail.com

“Arkeolojik Alanda Tasarım Pratiği, Antakya Teleferik Örneği”

GİRİŞ:

Hatay ili ticaret yollarına olan yakınlığı ve verimli toprakları sebebiyle bir çok kez farklı devlet ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu sayede bir kısmı günümüze de ulaşmış olan zengin bir birikime ve büyük bir kültürel mirasa da sahip olma şansını yakalamıştır. Günümüze ulaşan pek çok kültür varlığı, özellikle de bölgeye özel mozaik pano ve tasvirler 2014 yılında yapımı tamamlanarak açılan, dünyanın alanında sayılı müzelerinden olan Hatay Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmekte, tarihsel süreçler neticesinde günümüze ulaşamayan veya toprak altında kalmış olan eserler içinse müze tarafından sağlanan teknik ve bilimsel destekle Hatay ili ve çevresinde pek çok kazı ve araştırma faaliyeti yürütülmektedir.

Antakya ili kent merkezi alanlarından olan Kurtuluş Caddesi ile Antakya Kalesi'nin de üzerinde yer aldığı 1. derece arkeolojik sit alanı olan Habib-i Neccar Dağı arasında ulaşımı sağlaması amacıyla yapımı planlanan Teleferik hattının alt istasyon alanında yapılan kazı çalışmalarında rastlanan kalıntılar teleferik yapım sürecini etkilemiş ve bu kalıntıların korunması için analizlerinin, rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmalarının yapılması, istasyon için de yeni bir tasarım yapılarak koruma alanıyla ilişkilendirilmesi gereksinimini beraberinde getirmiştir.

1. Bölgenin Tarihsel Gelişimi

İklim koşulları ve verimli topraklarının yanı sıra, Anadolu'yu Çukurova yoluyla Suriye ve Filistin'e bağlayan yolların kavşak noktasında yer alması ve Mezopotamya'dan Akdeniz'e çıkmak için kullanılacak en uygun limanların bu bölgede bulunması tarih boyunca Hatay yöresini çekici kılan ve göçlere açık olmasını sağlayan unsurların başında gelir.

Fotoğraf 1. Antakya Panoraması (Princeton Üniversitesi, 1933)

Hatay Türkiye'nin en önemli tarihsel yerleşim alanlarından biridir. Yapılan arkeolojik araştırmalarda milattan önce (M.Ö.) 100.000 ile 40.000 yılları arasında tarihlenen bulgulara ulaşılmıştır. İl toprakları ilk tunç çağından itibaren Akat Beyliği ve M.Ö. 1800-1600 yılları arasında Yamhad Krallığı'na bağlı bir beyliğin sınırları içerisinde yer almıştır. Daha sonra M.Ö. 17. yüzyıl sonlarında Hititler'in ve M.Ö. 1490 yıllarında Mısır'ın egemenliğine girmiştir. Ardından Urartular, Asurlular ve Persler bölgede hüküm sürmüştür. M.Ö. 300 yılında ise Antakya kenti kurulmuş ve hızla gelişmiştir (Bouchier E.S.,1921). Kent M.Ö. 64 yılında Roma İmparatorluğu'na katılmış ve imparatorluğun Suriye eyaletinin başkenti olmuştur. Strabon'un Seleukia Pieria, Apameia ve Laodikeia ile beraber bölgenin dört büyük

kentinden en büyüğü olarak tanımladığı kentin yaklaşık 8 km. güneyinde doğal su kaynakları ve güzelliği ile ünlü, orta ölçekli bir yerleşim olan Daphne (Harbiye) yer almaktadır (Strabon, 1930).

Bereketli hilal olarak tanımlanan bölge içerisinde yer alan Hatay ili toprakları M.S. 638 yılında İslam ordusu tarafından fethedilmiş, Emevi ve Abbasi egemenliğinde kalmıştır (Rifaioğlu M., 2014, A.F. Türkmen, 1937). Daha sonra 877 yılında Tolunoğulları'nın fethettiği topraklar sırasıyla İhşitler ve Selçuklular tarafından yıkılan Halep merkezli Hamdanoğulları egemenliğine girmiştir. 969 yılında Bizans İmparatorluğu'nun topraklarına katılan bölge, Haçlı seferleri sırasında da önemini korumuş ve Antakya Memluklar tarafından Haçlıların elinden alınmıştır.

1516 yılından itibaren ise bölgede Osmanlı Dönemi başlamıştır. Antakya 400 yıl boyunca Halep Sancağı olarak Osmanlı Dönemi'nde önemli bir merkez olarak idare edilmiştir (Türkmen, 1937). Tarih kitaplarında çoğu zaman "Doğu'nun Kraliçe'si" olarak da anılan farklı dönemlerde 13 büyük medeniyete ve farklı kültürlere ev sahipliği yapmıştır. Alanda açığa çıkan mimari yapıların ve buluntuların çeşitlilik göstermesi, bu alanın tarihsel olarak birkaç evreli olduğunu göstermiş, tüm verilerden yola çıkarak kazı alanında sırasıyla, Roma, Bizans, İslami Dönem ve Osmanlı Dönemi'nin varlığına rastlanmıştır. Osmanlı'nın son döneminde belirsizliğin hakim olduğu bölge Fransız işgali altında kalmış, işgale karşı direnerek 1938 yılında Hatay Devleti'ni kurmuş, 1939 yılında da Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır.

Günümüzde 1,6 milyon insana ev sahipliği yapan Hatay ilinde nüfusun yoğun olarak bulunduğu Antakya ve İskenderun ilçelerinde yer aldığı görülebilir. Bir gastronomi şehri olan Hatay, aynı zamanda tarihsel ve kültürel birikimi ve çeşitliliği ile de önemli bir turizm destinasyonu konumundadır.

2. Çalışma Alanının Konumu

Hatay'ın doğu kıyısında, Habib-i Neccar Dağı'nın eteklerinde geleneksel kimliğini kısmen koruyan ve koruma altında olan İplik Pazarı Mevkii'nde, İplik Pazarı Mahallesi'nin batı kenarını oluşturan Halk Sokak, Tan Sokak ve Gökçen Sokak'ın kesiştiği alanda, 2973 no'lu parselde Teleferik istasyonu için kazı çalışmalarının yapıldığı alandır.

Fotoğraf 2. Kazı Alanı

Teleferik hattının uygulama aşaması, başlangıç ayağının yerleştirilmesi amacıyla yapılan kazılarda kalıntılara rastlanmış, sonrasında ise arkeolojik alanın incelenebilmesi için sondaj çalışmaları uzmanlar denetiminde 2012 yılında gerçekleştirilmiştir. Kazı çalışmaları bu çalışmalar sonucunda elde edilen bulgular neticesinde Adana Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'nun kararı üzerine 2013 yılında tüm alan bazında kapsamlı kazıya dönüştürülmüştür.

Kazı için oluşturulan alanın sınırları mevcut yerleşimlerin doğal sınırları üzerinden biçimlenmiş, batı ve güney yönlerinde araç trafiğine açık olan Gökçen Sokak, kuzeyinde Halk Sokak ve yine batı yönünde Tan Sokak'ta yer alan konutlarla sınırlanmıştır. Dolayısıyla günümüzde kazı alanı çevresinde hâlâ yaşanılmakta olan konutlarla ve çeşitli yapılarla çevrilidir. Her ne kadar kalıntıların tüm yönlere devam ettiği tahmin edilse de mevcut koşullarda kazı alanının hızlı bir şekilde genişleme şansı görünmemektedir. Kazı alanı çevresinde yer alan anıt yapı alanının hemen kuzeyindeki Şeyh Ali Camii'dir.

3. Koruma Yaklaşımı

Rölöve çalışmaları kapsamında hazırlanan Arkeoloji Raporu (TEB Mimarlık, Çevik, Haznedar, 2014) Antiokheia kentine ait olduğu görülen mevcut kalıntının üç ana evreden oluştuğunu göstermektedir. Birinci evre Roma Dönemi, ikinci evre daha çok Roma Dönemi mekânlarının kullanıldığı Bizans Dönemi, üçüncü evre ise Osmanlı Dönemi'dir. Farklı dönemlerin üst üste katmanlaşmış olması ve bu katmanların bir öncekini büyük ölçüde değiştirmiş olması nedeniyle üç evreye ait mekânların birbirinden ayrıştırılması zorlaşmış durumdadır. Yine Arkeoloji Raporu'nda değinilmiş olduğu gibi, kazı alanı içerisinde günümüze kadar ulaşmış duvarların bir çoğu bu dönemler boyunca, ya olduğu gibi ya da yenilemeler yapılarak yeniden kullanılmıştır (TEB Mimarlık, Çevik, Haznedar, 2014).

Roma döneminin kullanım biçimini ve mekânlarını büyük ölçüde ortaya koyan mevcut analitik rölövede ve Restitüsyon Raporu'nda (TEB Mimarlık, Çevik, Haznedar, 2017) da ortaya konulduğu üzere günümüzde orijinal kalabilmiş Roma dönemi duvarları ve mozaiklerin yerleşimlerinden yola çıkarak, duvarlarla tamamlandığında bu alanda bir Roma villası olabileceği ve çevresinde başka yapıların da bulunduğu anlaşılmaktadır. Tabanda ortaya çıkan mozaiklerin Roma dönemine ait olması, mozaiklerin yer aldığı düzlemlerin net bir biçimde duvarlarla çevrili olması ve mekân düzeninin okunabilmesi restitüsyon çalışmalarının da bu yönde yapılmasını sağlamıştır.

Fotoğraf 3. Farklı dönemlere ait kalıntılar, katmanlaşma

İncelemeler neticesinde, rölöve raporunda belirtilen duvarlar üzerinde kısmen, parçacıl yer alan Bizans imalatının özgün olduğu düşünülen duvarlar üzerinde yer alması, bu dönemde de mekân düzeninin büyük ölçüde, aynen korunmuş olduğunu göstermektedir.

Üçüncü evreyi oluşturduğu düşünülen Osmanlı Dönemi'nde ise İplik Pazarı olarak adlandırılan alanda Osmanlı yapılaşması en üst katmanda görülmektedir. İlk iki evre arasında boşluklu bir yıkıntı ve toprak yığılması görülmezken, Osmanlı dönemi yapılaşmasıyla erken evreler arasında çoğu yerde yüksek bir dolgu yer aldığı gözlenmektedir.

3.1. Korunmuşluk Durumu

Alan genel olarak oldukça korunmasız, eksilmiş ve kalıntılar dış etkenlere dayanıksız durumdadır. Sadece duvarların alt kesimlerinin kısmen korunmuş olduğu söylenebilir. Roma Dönemi'ne ait kalıntılar çok az döşeli ve/veya mozaikli zeminler, taş ya da tuğla duvar parçalarıdır. Bizans Dönemi'nde onararak yeniden yükseltilip kullanılan bazı duvarlar da kısmen ayakta kalabilmiştir. Osmanlı Dönemi yapılarından ise salt zemin katlara ait bir kısım duvarlar ve zeminler korunmuştur. En riskli duvarlar da erken dönem kalıntıları üzerinde biriken moloz üzerine inşa edilen ve çok az bir yükseklikte korunmuş son evre (Osmanlı) kalıntılarıdır. Üzerine gelen bugünkü İplik Pazarı Mahallesi'nin yapıları nedeniyle, günümüz yürüme zemini kotunda ve üstünde herhangi bir kalıntı kalmamıştır. Ancak, günümüz yapıları erken dönem kalıntılarına zarar vermiş gibi görünüyorsa da, aslında şimdiki yer kotundan çok aşağıda pek çok kalıntının varlığı, buradaki antik yapıların çok daha erken dönemlerde yıkıldığını göstermektedir, ki üstlerine yoğun şekilde toprak yığılmıştır.

3.2. Uzun Vade İçin Koruma Önerileri

Kazı çalışmalarının gerçekleştirildiği alan yaygın kent kalıntılarının sadece küçük bir kısmıdır. Kazı alanının mevcut açma sınırlarından anlaşıldığı kadarıyla kalıntılar her yönden devam etmektedir. Dolayısıyla kazıların geniş çaplı devam ettirilmesi -her ne kadar geniş çevrede yoğunlaşan günümüz yapıları nedeniyle kısmen imkânsız olsa da- bu alanda ortaya çıkmış olan kalıntıları anlamlı kılacak, eksik parçalarıyla buluşturup bütünleştirecektir. Bununla birlikte, yeni yapı ve yapı grupları da kalıntılara eklenecektir. Bunu gerçekleştirebilmenin tek yolu ise açmanın dört yanında bulunan ve çoğu kullanılamaz durumda olan günümüz yapılarının kamulaştırılmasıdır. Kamulaştırma yapılmasının ardından kazılar tamamlanabilecek ve alanda bütüncül şekilde değerlendirmeler yapılarak kapsayıcı müdahaleler gerçekleştirilebilecektir. Alanın sit statüsü ve koruma amaçlı imar planı da bu duruma göre gözden geçirilmelidir. Bu doğrultuda, kısa vadede yapılacak uygulamalar da uzun vadedeki kazı ve koruma-onarım planlamasına göre revize edilmelidir.

3.3. Kısa Vade İçin Koruma Önerileri

Dar bir alanda tüm evrelerin üst üste bindiği ve kısmen iç içe geçtiği kalıntılara dönemsel onarım ve koruma yapılması olanaklı değildir, bu doğrultuda alandaki kalıntılara tek bir evreymiş gibi müdahale etmek gerekmektedir. Roma zemini üstünde yükselen Roma Dönemi duvarlarındaki Bizans Dönemi revizyonları ve ekleri ile bunun da üstünde geç dönem Osmanlı Dönemi duvarlarının koruma-onarım açısından diğerinden diğerinden ayrı düşünme şansı yoktur. Her birinin kendi dönemine ait değerli kalıntılar oldukları ve dönemlerinin öykülerini taşıdıkları düşünüldüğünde, evrelerden herhangi birinin yok edilip alttaki evrenin kurtarılmasını göz önüne almak da mümkün değildir. Böyle bir yaklaşım hem evrensel koruma felsefesine aykırı olacaktır, hem de yasal olarak mümkün değildir. Tanımlanan evrelerin birlikteliği herhangi bir evrenin tek başına yeniden tamamlanmasına da engel teşkil etmektedir. Venedik Tüzüğü (1964) ve Valetta (Malta) Sözleşmesi'nde (1992) belirlenen şartlara göre, kullanılabilir orijinal malzemesinin %70'i sağlam-elde bulunmayan yapıların ayağa kaldırılması önerilmemektedir. Alanda yer alan kalıntıların hiçbir döneminden tahminen %15'i geçen kalıntı kalmamıştır. Dolayısıyla, kullanılabilir hali hazır antik yapı taşları veya malzemeleri de bulunmamaktadır.

Alanda yapılan çalışmalar göstermiştir ki, yapıların ya da yapı gruplarının hiçbiri tümüçül olarak günümüze ulaşmamıştır. Uzanılarının da henüz kazı çalışması yapılmamış çalışma alanına bitişik parsellerde devam ettiği açıkça görülmektedir. Dolayısıyla herhangi bir yapı hakkında izleyiciye tümüçül bilgi verme ihtimali de bulunmamaktadır. Alanda yer alan kalıntılar sadece dönemleri ve işlevlerinden kısmi izler veren küçük ve parçacıklı veriler biçimindedir. Bu doğrultuda alanda yer alan kalıntıların ayağa kaldırılması değil, olduğu gibi korunması uygun olacaktır. Bunun için;

- a. Halihazır açmadaki kazıların ve temizliğin tamamlanması

- b. Kazılmış alanlarda bazen görülen deneme sondajlarından kalan çukurların kalıntı kotuna kadar kumla doldurulması
- c. Tekrar bitki çıkmaması için periyodik ilaçlamanın yapılarak doğanın kurutulması
- d. Korunma ihtimali bulunmayan bazı tekil taş ve benzeri malzemenin kaldırılması veya alandaki uygun yerlerde sergilenmesi
- e. Zemin kaplama taş levhaları ve tuğlalarında temizlik yapılarak sağlamaştırılması.
- f. Duvar, zemin yüzeyleri ve su kanalları gibi diğer kalıntılarda hassas temizlik yapılması. Hem konumsal olarak hem de malzeme yüzeyi açısından stabil ve dayanıklı hale getirilmesi
- g. Tüm duvarlarda derz temizliği, derz açılması ve de doldurulması çalışmasının yapılması
- h. Derz temizlikleri sonucu ortaya çıkacak olan duvar dış ve iç boşluklarının harç enjeksiyonu yapılarak uygun (hidrolik) harçla doldurulması
- i. Tüm duvar üstlerinde temizlik yapılması sonrasında keeping uygulaması yapılması
- j. Duvarlarda düşecek zayıflıkta taşlar sökülerek tekrar bağlayıcı malzeme yardımıyla yerlerine yerleştirilmesi gerekir. Çok zayıf ve yerinden ayrılmış olanlarının kaldırılıp, korunabilecek olanların da, toprak duvarın iki yüzüne uygun payanda ya da destekli levha atılarak korunması
- k. En zayıf ve riskli durumda olan künk hatlarının sağlamaştırılması ve gerekirse kumla kısmen doldurulması
- l. Osmanlı Dönemi'nden kalan pitoz tabanlarının yan ve içlerinin doldurularak korunması ve parçalarının gövdeye bağlanması gerekir.
- m. Tek renkli, bezemesiz mozaik alanlarının içinde oluşmuş boşlukların temizlenip güçlendirilmesi ve çevresine derz yapılarak dağılmasının önlenmesi. Bu işlemde, tesseraları olmayan boşluklar harçla doldurulacaktır.

Fotoğraf 4. Üç Panolu Figürlü Mozaik

- n. Üç Panolu Figürlü Mozaik'in sökülerek (Fotoğraf 4) başka bir sergi mekânına taşınıp sergilenmesi, taşınmaz yapının bütünlüğünü ve en anlamlı kimlik veren parçasını yok edeceğinden önerilmemektedir. Bu alanda koruma konstrüksiyonu da yapılacağından koruma sorunu da doğal olarak ortadan kalkacaktır. Bu durumda evrensel ve aynı zamanda ilgili koruma yasalarına bağlı olarak mecbur olmadıkça yapı parçalarının

taşınmayacağı kuralına da uyulmuş olacaktır (Restorasyon Raporu; TEB Mimarlık, Haznedar, Erdönmez, 2017).

Kazı alanında ortaya çıkan en değerli parça bu mozaiklerdir. Mozaiklerin korunması için standart prosedür uygulanmalıdır. Mozaik temizliği; eksik kısımların doldurulması, dağılmayı önleyici kenar derzlerinin en sağlıklı biçimde yapılması, tüm işlemler bittiğinde yüzey koruyucu ile takviye edilmesi, bitki çıkmaması için gereken periyodik kimyasal müdahalenin (ilaçlama) yapılması gerekmektedir.

Alanda bulunan kalıntılarının korunmasının yanı sıra, korumanın tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için açma duvarlarının akmasının önlenmesi gerekmektedir. Açma üst kıyılarında drenajı yapılırken açmanın çevresinde doğal eğim nedeniyle de yağmur suları ve diğer akıntıların açma alanına kalıntıların üstüne dolması kaçınılmazdır. Dolayısıyla üstte açma çevresinde drenaj kanalı oluşturulmalı ve sular açmadan uzaklaştırılmalıdır.

Kazı alanında çelik-cam yapıyla birlikte tasarlanan üst örtü hem açma duvarlarının korunmasını ve kalıntıların doğaya açık bırakılmamasını, hem de ziyaretçilerin gereğince görebilmesini sağlayacaktır.

4. Müdahale Yaklaşımı

Çalışma alanı üzerinde yer alacak teleferik alt istasyonunun inşa edilebilmesi için öncelikle kazı alanına dair raporlar neticesinde elde edilen veriler ve genel itibarıyla bir Roma villa yapısına ait olduğu düşünülen mimari eserler ile mozaiklerin buldukları koşullara uygun olarak özgün yapılarına zarar vermeden her birine kendi malzeme ve yapım tekniğine göre düzenlenmiş detaylı bir koruma yaklaşımı gütmek gerekmektedir.

Öncelikli müdahale gerektiren, tehlike oluşturan veya yıkılma riski bulunan kısımlarında güçlendirmeler yapılmalıdır. Etkin koruyucu müdahalelerin yapılabilmesi için uygulamanın çağdaş koruma yöntemlerini esas alan uzman ekipler tarafından gerçekleştirilmesi, bilimsel kıstaslara uygun olması şarttır.

Onarımlarda kalıntılara ve/veya alanda yer alan farklı malzemelere zarar verecek, gereksiz ve uygun olmayan uygulamalardan kaçınılmalı, özgün malzeme ve dokunun azami özenle korunması gözetilmelidir. Gerçekleştirilecek bütün bu koruma çalışmalarının kalıcı olmasını sağlamak ve yeni bozulma oluşumlarını önlemek için kazı alanı periyodik olarak kontrol altında tutulmalı, ihtiyaç halinde koruyucu müdahaleler tekrarlanmalıdır.

Çalışma alana dair koruma çalışmaları kapsamında teleferik istasyonunun ana taşıyıcı elemanları olan beton ayaklarının yerleri belirlenecek, bu noktalara yer alan arkeolojik kalıntılar kaldırılacaktır. Taşıyıcılar için yapılacak temeller el ile kazılacaktır.

Bununla birlikte mevcut koşullarda, alan çevresinde kazı sonrası oluşmuş kazı kesitlerinde alan içine doğru çökme riski ve tehlikesi kontrol altına alınarak önlenmelidir. Tüm detayları ile birlikte alanda yer alan kalıntıların bir açık hava müzesi olarak sergilenmesi hedeflenmektedir.

4.1. Kalıntılar Üzerinde Yapılacak Müdahaleler

a. Bitki Temizliğinin Yapılması

Kazı alanında yer alan kalıntılarda bitki temizliği yapılarak kalıntılar üzerindeki zararlı etkileri en aza indirilmelidir.

b. Duvarların Onarımı

Duvar onarımları için önerilen yöntemler kalıntılar üzerinde meydana gelmiş aşınma, kırılma, çürüme, yapraklaşma, kalkerleşme, tuzlanma, tabakalaşma gibi sorunları gidermeyi amaçlamaktadır.

c. Mozaik Yüzeylerin Korunması ve Onarımı

Yapının giriş bölümünde yer aldığı tespit edilen tek renk tessera mozaik ve atrium bölümünde yer aldığı tespit edilen figürlü tessera mozaiklerinde, mozaiklerin ve derzlerin su ve fırça ile genel temizliği yapıldıktan sonra yüzeydeki kir temiz su ve sünger kullanılarak yüzeyden alınmalıdır.

d. Künk Sıralarının Onarımı

Künk sıralarının yer aldığı bölümler Su, fırça ve sünger ile genel temizlik yapıldıktan dış etkilerden korunmaları sağlanmalıdır.

4.2. Kazı Alanı ve Üst Yapı Müdahaleleri

a. Koruyucu Cam Platform Yapılması

Kazı alanında ortaya çıkartılan eserler alanda yüzyıllar boyunca oluşmuş tabakalaşma etkisiyle bugünkü kullanım kotunun oldukça altında kalmaktadır. Kazı alt kotlarından yer alan kalıntıların dış etkenlerden en üst seviyede korunabilmesi ve alanda yer alan Üç Panolu Figürlü Mozaik başta olmak üzere tüm eserlerin alanı ziyaret eden kişiler tarafından rahatlıkla algılanabilmesi için kazı alanı üzerinde çelik ve cam malzemelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı bir platform önerilmektedir. Dış mekândan kazı yüzeylerinin bütüncül bir şekilde algılanmasını da sağlayacak bu platform, kazı alanı çevresinde yer alan farklı güncel kullanım kotlarını birleştirecek şekilde günümüz kotları ile ilişkili olarak ele alınmıştır.

Fotoğraf 5. Teleferik İstasyonu Seyir Alanı Görseli (TEB Mimarlık, Haznedar, Erdönmez)

b. Teleferik İstasyonu Üst Yapısının Yapılması

Kazı alanı üzerinde yükselecek olan teleferik alt istasyon yapısı kazı alanı üzerindeki platformdan yaklaşık 8 metre yukarıda yer alacaktır. Özellikle ana taşıyıcı elemanları vasıtasıyla kalıntılar ile ilişkilendirilmiştir. Beton ağırlıklı olacak bu taşıyıcı elemanların yerleri statik projesi doğrultusunda yapılan çalışmalar ile belirlenmiş olup, bu noktalarda yer alan arkeolojik kalıntılar kaldırılacaktır. Teleferik alt istasyon yapısının ana taşıyıcı elemanları için yapılacak temeller el ile kazılarak açılacaktır.

Cam, çelik ve korten malzemenin kullanılacağı yapı, kazı alanının ve üzerindeki platformun dış etkenlerden korunumunu ve doğal mevsim şartlarından en az seviyelerde etkilenmesini de sağlayacaktır.

Fotoğraf 6. Teleferik İstasyonu Görseli (TEB Mimarlık, Haznedar, Erdönmez)

SONUÇ:

Teleferik istasyonu yeni yapısının yerleşimine yönelik koruma ve müdahale yaklaşımlarını irdelemeyi amaçlayan bu çalışma sonucunda kazı çalışmaları ile ortaya çıkartılan kalıntıların analizleri yapılmış, restitüsyon ve koruma-müdahale yaklaşımlarının da belirlendiği restorasyon çalışmaları tamamlanmış, Teleferik Alt İstasyon tasarımı ile alan korunarak arkeolojik görsel zenginliği ve önem derecesi artırılmıştır. İstasyon taşıyıcı kolonları kalıntılar üzerinde en az etkiye yol açacak şekilde yerleştirilmiş, kuyu temeller ile yapı sağlamlaştırılmıştır. Çalışma kapsamında, daha önceden de belirtildiği şekilde, kalıntıların alanın her yönüne doğru devam ettiği gerçeğini de tekrar doğrulamıştır.

Buna ek olarak, proje kapsamında Üç Panolu Figürlü Mozaik başta olmak üzere arkeolojik alanda yer alan tüm kalıntıların yerinde korunması benimsenmiş, mimari tasarım ve koruma süreci bu doğrultuda yürütülmüştür.

KAYNAKÇA:

Bouchier, E.S., 1930, “A Short History of Antioch” Oxford Basil, Blackwell, 1921, London

Strabon, Geography VII Books 15-16. H. L. Jones (çev.).

Türkmen, A.F., 1937, Mufassal Hatay (İstanbul Cumhuriyet Matbaası).

Rifaioğlu, M.N., 2014, “The Historic Urban Core of Antakya under the Influence of the French Mandate, and Turkish Republican Urban Conservation and Development Activities”, MEGARON 2014;9(4):271-288.

TEB Mimarlık, Çevik, Haznedar, 2014, Teleferik Projesi Alt İstasyon İplik Pazarı Mevkii Taşınmaz Kültür Varlığı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projeleri Restitüsyon Raporu.

TEB Mimarlık, Çevik, Haznedar, Erdönmez, 2017, Teleferik Projesi Alt İstasyon İplik Pazarı Mevkii Taşınmaz Kültür Varlığı Rölöve Restitüsyon Restorasyon Projeleri Restorasyon Raporu.

Venedik Tüzüğü, 1964.

Valetta (Malta) Sözleşmesi, 1992.

Kent Akademisi